

GAZETA

Wielkiego

Księstwa

POZNAŃSKIEGO.

Nakładem Drukarni Nadwornej *W. Dekera i Spolki.* — Redaktor: *A. Wannowski.*

N° 71.

We Wtorek dnia 24. Marca.

1840.

Wiadomości zagraniczne.

P o l s k a.

Z Warszawy, dnia 13. Marca.

Cockerill, znany fabrykant belgijski, bawiąc tu od kilku tygodni, wielkie poczynił plany. Wiadomo, że zakład swój w Seraingu sprzedał. Natomiast bierze teraz na siebie fabrykę lanego żelaza banku polskiego w Warszawie, i będzie mógł w Austrii wyroby swoje taniej sprzedawać, gdy tu w Polsce i żelazo surowe i robotnik tańszy. Do związków zaś z Austrią koniecznie mu potrzebna kolej żelazna do Krakowa, która obecnie ma przyjść do skutku. Mają rozpocząć kolej żelazną z Warszawy do morza Bałtyckiego, a tak handel azyatycki nowy całkiem otrzyma kierunek, Prussy zaś od swego morza Bałtyckiego całkiem odcięte zostaną. Przedsięwzięcia takowe mają barwę bajeczności, a przecież z taką o nich rozprawiają pewnością, że wszelkie przeszkody zdają się być w tej mierze usunięte. Łatwiejszym jednak a zawsze ważnym jest plan urządzenia na Wiśle pod Warszawą mostu na łańcuchach, któremu, wzniesionemu na 40 stóp nad zwyczajny stan wody ani wylew rzeki, ani też lody zaszkoździć nie zdolają. — Dzierżawca skarbowy Epstein znowu od Nowego Roku cła rządowi odstąpił; ale

kraj tak obficie ostatniemi czasy we wszystkie materiały opatrzone, że w pierwszych latach o nowym dowożeniu myśleć nie można, a tak terazniejsza administracya zapewne dla braku zysku znowu dawniejszym przedsiębiorcom rzeczy tej ustąpi.

R o s s y a.

W dniu 25. Stycznia, widziano w dwóch stronach Bessarabii, w Akermanie i Bielcach, nadzwyczajne w terazniejszej porze roku zjawisko — błyskawicę. W obu tych miastach zaczęło się błyskać o godzinie 6 w wieczór; w Akermanie fenomen ten z przerwami trwał kilka godzin, na stronie zachodniej; w Bielcach zaś widziany był czasami, między godziną szóstą a dziesiątą w wieczór, z strony południowej i południowo-wschodniej; tam trzykrotnie dały się słyszeć grzmoty. W Bielcach tegoż dnia nastąpiła odwilż. Wnosić wypada, iż takowy fenomen widzianym był również w innych stronach Bessarabii, lubo nie otrzymano jeszcze o tém doniesienia.

Wątpliwą dotąd było rzeczą, ażali węgiel ziemny, znajduwany w Królestwie Polskiem, da się przerobić na kok, ale w ostatnich czasach, na fabryce między Dobrawą i Boczynem, w obwodzie Olkuskim, uczyniono próbę z której się okazało, że ten węgiel może być obrócony w kok, zupełnie odpowiadający po-

trzebie dla traktowania rud metalicznych. — To odkrycie będzie stanowiło epokę w dziejach górnictwa Polskiego, gdyż okolice, w których są pokłady węgla, obfitują razem w rudę żelazną tak, iż można będzie na samém miejscu, nie potrzebując czynić żadnego na przewożenie wydatku, wytapiać surowiec i tenże przerabiać na czyste żelazo. Próby już dokonane dowiodły, że tak otrzymane żelazo nieustępuje w dobroci najlepszym gatunkom żelaza znajdującego się w handlu w kraju, a pod pewnemi względami lepsze jest od angielskiego.

Francya.

Z Paryża, dnia 14. Marca.

Bióra Izby deputowanych wyznaczyły dziś kommissyą, mającą wziąć pod rozważę projekt do prawa względem tajnych wydatków. Członkami tej kommissyji mianowani zostali: z 1 bióra Pan Lamartine; z 2 Pan Harlé; z 3 Pan Caumartin; z 4 Pan Wüstemberg; z 5 Pan Berville; z 6 P. Amilhau; z 7 Pan Havin; z 8 Pan Berger a z 9 Pan Deffitte. — Panowie Lamartine, Wüstemberg i Amilhau należą do prawego środka; Panowie Harlé i Caumartin do umiarkowanej części środka; Panowie Berville, Berger i Deffitte do lewego środka, a Pan Havin do lewej strony. — Presse już dziś rano powiedziała: »Wiele nam na tém zależy, abyśmy czytelników naszych już naprzód uwiadomili, że do dzisiejszych wyborów w biórach zbyt wielkiej wartości przywiązywać nie należy. Bióra w tym miesiącu przez losowanie taki skład otrzymały, że 221 w 3 z nich znaczną większość mają; w 6 pozostałych zaś albo mniejszość, albo przynajmniej nader wątpliwą, większość stanowią. Kommissya zatem nie mogła była całkiem podług ich woli być wyznaczoną; lecz rzecz ta podrzędny tylko ma interes; najważniejszymi będą zawsze ostateczne obrady i końcowe przegłosowanie.«

Anglia.

Z Londynu, dnia 14. Marca.

Duch stronnicy skłania dość często dzienniki torysowskie do przemawiania o własnej ojczyźnie, dla tego, że nią obecnie whigowie rządzą; z takim ubliżaniem i do takowego wykrywania domniemanego upadku jój potęgi, że i najzaciętszy nieprzyjaciel Anglii nie mógłby sobie gorzej postąpić. I tak Morning Herald w artykule jednym o teraźniejszym położeniu Anglii w następujący odzywa się sposób: »Francya, Rossya i Stany Zjednoczone wiedzą bardzo dobrze, że od 20 lat (zatem już pod administracją torysowską) w Anglii przewagę biorą polityka nieszczę-

ście krajowi gotuje, i że kraj ten z każdym dniem słabszym się staje. Pomiędzy wszystkimi narodami europejskimi Anglia ledwo jednego ma przyjaciela. Naszego starego sprzymierzeńca, Holandya, marnośny zmartwili i zniszczyli. Portugalia gardzi nami. Hiszpania odpycha przymierze angielskie. Austrya jedynie skłania się z politycznych powodów do przymierza z Anglią. Ale właśnie Austrya z powodu swego położenia i stosunków najmniej nam w razie przesilenia dopomóżdź może. Z wielu powodów znienawidzono wszędzie Anglią. Przez długi czas była Anglia najbogatszym krajem na świecie. Jój niezmierne zasoby i potęga, będąca skutkiem rozwijania się przemysłu kilkunastu pokoleń, dozwalały jój wszędzie inne członki wielkiej europejskiej rodziny przyciemniać. W wszystkich ich zatargach grała Anglia rolę rozjemcy, i przeczyć nie można, że przy spełnianiu tego urzędu nie zawsze się skromną i umiarkowaną okazała. Zawsze mniej więcej była ona przywłaszczającą, a duch takowy musiał naturalnie w innych narodach niechęć wzniecić. Inna jest jeszcze przyczyna, dla czego wszystkie inne wielkie mocarstwa europejskie upadku Anglii pragną. Francya pragnie panowania na morzu. Chciałaby ona odzyskać utracone w czasie ostatniej wojny osady i nowych nabyć. Chciałaby ona panować nad morzem Środiemnym, zająć istotnie kraj około Algieru i osadzić Wicekróla francuzkiego na tronie egipskim. Do skutecznizania tych planów potrzeba pogiębnienia potęgi angielskiej. Rossya wkrótceby bez Anglii Turcyą opanowała i nad wielką częścią Indyi władzę swoję rozpostarła. Demokraci Stanów Zjednoczonych chętnieby Indye zachodnie, Kanadę, a w razie potrzeby i Irlandya zagarnęli. Nie ma ani jednego między tymi demokratami, któryby nie był przekonany, że bez odwrócenia Kanady od Anglii Związek Stanów Zjednoczonych ostać się nie może; Anglia również do zaczepnego jak odpornego działania słabszą jest od owych mocarstw. Gdyby nieprzyjaciele jój usiłowania swojepodwoili, wkrótceby ją zniszczyli. Nie ma ona ani floty ani armu lądowej, i tylko wielkość swoję pierwszej klasy cierpliwosć innych państw zawdzięcza. Anglia zatrzymała tylko cień swęj dawniej wielkości i nikt za jój długi byt zaręczyć nie może. Dla wzniesienia Anglii należałoby zmienić politykę, niszczącą ją od lat 20. Jeżeli zaś Anglia nie zdoła zewnetrznych odeprzeć napadów, wkrótce w samym kraju o byt swój walczyć będzie musiała.«

Ministryalny dziennik Globe, tak się wyraża o nowym gabinecie francuzkim: „Usiło-

wanie powstania w Madrycie, przyspieszyło zapewne utworzenie ministerstwa pana Thiers. Administracyjne bezkrólewie we Francji, w czasie kiedy w Hiszpanii panuje niespokojność nie odpowiadałoby sposobowi myślenia naszych sąsiadów, którzy, nie tak jak my, więcej się troszczą o sprawy zagraniczne niż o wewnętrzne. Barwa nowego ministerstwa francuzkiego jest bardzo umiarkowana i po części doktrynerska. Że panu Thiers udało się, przeznaczyć siebie samego na mistrza spraw zagranicznych, to jedno jest ważnem w nowym gabinecie, którego wybór we względzie osób dosyć był ograniczony, gdyż wielu członków dawniejszego stronnictwa tiers parti połączyło się z przeszłym ministerstwem, a teraz uważają za rzecz honorową pozostać mu wiernymi po upadku jego. Wartość jaką obrotny naczelnik nowego ministerstwa, przy każdej sposobności przywiązywał do przymierza Francji z Angliją, przedstawia nową rękojmię pokoju i niezawisłości ludów. Panu Dupin ofiarowano ministerstwo sprawiedliwości, ale go nie przyjął. Mówią, że ma wstręt do doktrynerów i nie chce mieć udziału w ministerstwie, w którym P. Remusat jest ministrem spraw wewnętrznych, które na znaczną parlamentarską większość liczyć nie może, i o którym nie wie, czy posiada zaufanie Króla. —

W Izbie niższej wnosił wczoraj Pan Ewart o zupełne zniesienie kary śmierci, lecz cofnął swój wniosek, gdy Lord John Russel dowiedział, że społeczeństwo nie ma jeszcze dostatecznej przeciw morderstwom rękojmi, a kara śmierci odstręcza od tej zbrodni.

W Niższej Kanadzie utworzyła się opozycja przeciw zjednoczeniu Kanadyjskich prowincji. Dzienniki toryrowskie wyobrażają ją, jako silną i zatrwajającą.

Belgia.

Z Bruxelli, dnia 15. Marca.

(Gaz. Kolońska.) — Zaraz po zamknięciu wczorajszego posiedzenia Izby Reprezentantów Ministrowie jednoznacznie N. Panu prośbę o uwolnienie ich od urzędu podali, a to w skutek przegłosowania w sprawie Generala van der Smissen. Jakim sposobem Izba, w której wszystkie oddziały budżetu znaczną głośność większością przyjęło, dla podrzędnego pytania takie dać mogła wotum, które Ministrów do cofnięcia się spowodowało, trudno wytłumaczyć, i jest to w każdym razie inkonkwencją, której żałować będą, skoro do utworzenia nowego gabinetu przyjdzie. Pokaże się bowiem wówczas, jak mało mają wziętości owe 42 głosy, które się prze-

ciw Ministrom oświadczyły, i jak to rzeczą niepodobną, bez żywiołów przez dawniejsze Ministerium reprezentowanych, utworzyć administrację, choć szczupłą tylko podającą rękojmię dłuższego bytu. Wielką trudność nastarczy już z samego początku właśnie ta sprawa Smissen'a, bo nowe Ministerium amnestycję cofnąć i Generala przed Sądem stawić będzie musiało. Stanie się to hasłem reakcyi, która łatwo do zaburzeń i skompromitowania znacznych osób doprowadzi, które mniej więcej w przedsięwzięciu na korzyść Xięcia Oranii w 1831. r. udział miały. Tak tedy nasze położenie podobne do przesilenia w Francji, i pokaże się wkrótce, że ta koalicja różnorodnych żywiołów, gdzie ostateczności rękę sobie podają, aby zamiary samolubne popierać, wpływ nader gorszący na system reprezentacyjny w Belgii wywierać będzie. Ci co na tem skorzystać się spodziewają, zapewne bardzo się pomylą, ale złe, które tym sposobem zrzadzili, nie tak łatwo naprawią.

Z dnia 16. Marca.

Moniteur Belge potwierdzając dzisiaj w kilku wyrazach wiadomość o zamierzonej dymissyi Ministrów, dodaje: « N. Pan zawyrokovanie jeszcze sobie zastrzegł. »

Szwecya.

Z Sztokholmu, dnia 9. Marca.

Słychać, że pewne przy pacyfikacyi Wschodu interessowane mocarstwo przeciw Panu d'Anastasy, Generalnemu Konsulowi Szwecyemu w Egipcie, zażalenie tu podało. Pan d'Anastasy albowiem wpływu swego u Mehmeda Alego na to ma używać, aby go w uporze nierozumnym utwierdzać, przez co go do odrzucenia wniosków Anglii miał spowodować. Powiadają, że nasz Minister spraw zagranicznych Generalnego Konsula wezwał, aby się natychmiast z czynionych mu zarzutów usprawiedliwił. Nie ulega też żadnej wątpliwości, że skoro Pan Anastasy zupełnie oczyścić się nie zdoła, natychmiast urząd swój utraci.

Włochy.

Z Rzymu, dnia 7. Marca.

(Gaz. powsz.) — Cesarz rosyjski Kardynała Tosti W. Krzyżem orderu Orła Białego ozdobił, a to z powodu uprzejmości, okazywanej przez Kardynała W. Xięciu Następcy tronu podczas pobytu tegoż w Rzymie. Równocześnie donoszą, że w Petersburgu robią nadzwyczaj kosztowny krucyfiks i dwa świeczniki, przeznaczone w darze dla kaplicy papieżkiej.

Rozmaite wiadomości.

Z Poznania. — „Tygodnika literackiego“ wyszedł Nr. 12.; zawiera: Z prawa o słowanském ewangelium w Remesi od W. Hanki, przez W. Cybulskiego. — Nad niemowłęciem, poezya przez K. Zakrzewskiego. — Oblakana, powieść A. Szukiewicza. — Teatr za Zygmunta III., przez K. Wt. Woycieckiego (dalszy ciąg). — List do redakcyi „Tygodnika literackiego“. — Doniesienia literackie.

Wypadek administracyi domu poprawczego w Rawiczu z 1839. r. — W instytucie tym siedzieli w zeszłym roku 902 winowajców, t. j. 725 mężczyzn i 177 kobiet. Z tych wypuszczono 266 a umarło 52. Z tych dostało się do domu poprawy 51 osób po raz drugi, 19 po trzeci, 14 po czwarty, 12 po piąty, 10 po szósty, 3 po siódmy i 1 po ósmy raz. — Dochód brutto z pracy więźniów wynosił 13,139 tal. 2 sgr. 4 fen. Za to nie tylko utrzymano, wyżywiono i przyodziano więźniów, ale jeszcze 646 tal. 8 sgr. 6 fen. wpłynęło na ogólne koszta instytutu. — Wyrobiono w ogóle 374,299 łokci kattu, 29,420 płótna, 802 sukna, 3019 flaneli, 2372 kołder flanelowych, 1416 łokci kobiercy na posadzki. Innemi zatrudnieniami więźniów było czesanie lnu, przędzenie, darcie pierza, obrzynywanie papieru dla kupeców, wiercenie kamieni, robienie woreczków do pieniędzy, opracowanie ksiązek, brukowanie ulic, roboty konwisarskie, ślosarskie, powroźnicze, stolarskie, toczkarskie i t. d., jako i inne roboty ręczne.

W Toruniu umarł w zeszłym miesiącu ostatni Dominikan w starych Prusiech. Johannes (z imienia klasztornego Albertus) Babecki żyć przestał mając wieku lat 99, i przeżył sekularyzowany klasztor, do którego należał, o przeszło wiek ludzki. Współobywatele spoglądali na niego jak na niewracające więcej zjawisko upłynionych wieków.

Lwowianina, wydawanego w połączeniu prac miłośników nauk, zeszyt dziewiąty, opuścił prasę dnia 1go Marca r. b.

Gutenberg Czechem. — Ze Jan Gutenberg, sławny wynalazca tłoczni i pierwszy odbijacz ruchomemi czcionkami ksiązek był rodem Czech, ogłosił to pan Jarosław Wertiatko w drugim zeszytzie pisma wydawanego w Pradze pod napisem: Wlastimil, i co powtórzyło pismo czeskie Kwietny w Nrze IV. z b. r. Opiera ten p. Wertiatko zdanie swoje na świadectwie starożytnego rękopisma trzech-tomowego, ułożonego przez pewnego nieznanego pisarza Słownika czesko-łacińskiego,

który to rękopism posiada pan Jan Wilczek, i gdzie w przemowie ta rzecz ma się znajdować: „Tum vero Boemi linguam suam specialiter auxerunt, posteaquam artem libros imprimendi invenit Joannes Kutenbergius Nazione Boemus, patria Kutenbergensis, prius Joannes Faustus nominatus, qui circa annum 1421. bella Hussitica fugiens in Germaniam abiit, Strasburgi se Kutenbergium a patria (ex more ejus temporis & simul ut suam patriam ab inventione Typographie commendarit) compellavit.“ Z czego by się okazywało: że Jan Faust Czech z Kutenbergu (z Kutnej-hory rodem) roku 1421 podczas wojen husyckich do Strasburga zbiegł, i Kutenbergiem-Guttenbergiem się przezwiał.

Paganini w Nizie. — Pewien korespondent donosi z Nizy pod dniem 11. Stycznia b. r. co następuje: „Widujemy tu codziennie wielkiego wirtuoza na wiolinie. Zmarł go wprawdzie niemało ostatni wyrok handlowego sądu w Paryżu, jak wiadomo, skazujący go na zapłacenie przedsiębiorcom sławnego Cassyno Paganiniego bardzo znacznej kwoty pieniężnej; jednakże jest on jeszcze dość silnym, i nieraz słycać go czasem głośno, a czasem z założeniem sardyńki grającego na skrzypcach. Nadmieniam on częstokroć o nowej szkole wiolinowej, którą by wydać sobie życzył, i utrzymuje, iż pod względem mechanizmu ułatwiłby znacznie naukę i podałby sposób otrzymania najeściejszej intonacyi, jakiej dotychczas żaden z wiolinistów nie wydał.

Kurs giełdy Berlińskiej.

Dnia 21. Marca 1840.	Sto-pa prC.	Na pr. kurant	
		papie-rami	goto-wizną
Oblig. długi państwa	4	104 $\frac{1}{2}$	103 $\frac{1}{2}$
Pr. ang. obligacye 1830.	4	103 $\frac{5}{8}$	102 $\frac{1}{2}$
Oblig. premii handlu morsk.	—	73 $\frac{1}{2}$	—
Oblig. Kurmanczii z bież. kup.	3 $\frac{1}{2}$	102 $\frac{1}{2}$	101 $\frac{1}{2}$
Oblig. tymcz. Nowej Marchii dt.	3 $\frac{1}{2}$	102 $\frac{1}{2}$	101 $\frac{1}{2}$
Berlińskie obligacye miejskie	4	104 $\frac{1}{4}$	103 $\frac{1}{2}$
Królewieckie dito	4	—	—
Elbląskie dito	4 $\frac{1}{2}$	—	—
Gdańskie dito w T.	—	47	—
Zachodnio-Pr. listy zastawne	3 $\frac{1}{2}$	102 $\frac{1}{2}$	—
Listy zaet. W. X. Poznańskiego	4	105 $\frac{1}{2}$	—
Wschodnio-Pr. listy zastawne	3 $\frac{1}{2}$	102 $\frac{1}{2}$	—
Pomorskie dito	3 $\frac{1}{2}$	103 $\frac{1}{2}$	—
Kur- i Nowomarch. dito	3 $\frac{1}{2}$	103 $\frac{1}{2}$	103 $\frac{1}{2}$
Szląskie dito	3 $\frac{1}{2}$	103 $\frac{1}{2}$	102
Obl. zalegl. kap. i prC. Kur- i No-wej - Marchii	—	94 $\frac{1}{2}$	—
Złoto al marco	—	214	113
Nowe dukaty	—	18	—
Frydrychadory	—	13 $\frac{1}{2}$	12 $\frac{1}{2}$
Inne monety złote po 5 talarów	—	9 $\frac{1}{2}$	8 $\frac{1}{2}$
Disconto	—	3	4